

УДК 32:2:342.849.2(540)''2024''

DOI: 10.5937/pr83-56437

Оригинални научни рад

Политичка ревија

1/2025.

Vol. 83

стр. 165-187

Вељко М. Ђогатовић*

Београд

РЕЛИГИЈА, ПОЛИТИКЕ ИДЕНТИТЕТА И ПАРЛАМЕНТАРНИ ИЗБОРИ У ИНДИЈИ

Сажетак

Овај рад се бави анализом религијских политика идентитета које су обликовале парламентарне изборе у Индији 2024. године. У земљи са великим етничким, религијским и културним разликама, политике идентитета играју кључну улогу у политичком животу јер политичке странке мобилизују бираче позивима на националне, верске, етничке и регионалне/локалне идентитете. Фокус истраживања је на томе како су политике идентитета коришћене од стране доминантних политичких актера попут Баратија џаната партије и Индијског националног конгреса. У раду се анализира како су различите друштвене групе постале централне у политичким стратегијама током изборне кампање и како је мобилизација на основу религијског идентитета утицала на резултате избора. Такође се истражују дугорочне последице ових политика на друштвену кохезију и стање демократије у Индији али и на стање секуларног поретка. Завршно поглавље ће послужити давању увида у четири могућа правца кретања индијске националне политике у наредном периоду.

Кључне речи: политике идентитета, Индија, парламентарни избори, религија, политика, Баратија џаната партија, секуларизам, хиндутва, хиндуизам

---

* Имејл адреса: veljko.djogatovic23@yahoo.com или veljko.djogatovic@gmail.com;
ORCID: 0000-0001-5068-6045.

УВОД

У периоду од 19. априла до 1. јуна 2024. године одржани су најмасовнији национални избори у историји човечанства. На више од милион бирачких места изашло је око 642.000.000 гласача док је 326.000.000 апстинирало. Свој трећи узастопни мандат је потврдила коалиција Национална Демократска Алијанса (*National Democratic Alliance*, у даљем тексту: НДА) окупљена око хиндуистичке Баратија џаната партије (*Bharatiya Janata Party*, БЦП), док је статус званичне опозиције обновила партија Индијског националног конгреса (*Indian National Congress*, ИНК) као део широке коалиције назване ИНДИЈА (*Indian National Developmental Inclusive Alliance*) (Election Commission of India 2024). Контекст у коме су вођени ови избори унеколико се разликовао у односу на претходна два изборна циклуса на којима је победу однела НДА и о томе ће бити више речи у наставку студије. Основна питања, политичке вододелнице, стратегије, манифести, политичко понашање и политичке арене, суштински су редефинисани у периоду између 2014. и 2024. године, понајвише снажним упливом политичког хиндуизма у политичку сферу. Политичко деловање идеологије која почива на национализму и религији потчинио је изборни процес сопственим аспирацијама, политичким циљевима и стратегијом изборног наступа.

Тему овог рада чини значај религијских политика идентитета у контексту индијских парламентарних избора одржаних 2024. године. Основна идеја јесте да се путем анализе друштвеног и политичког значаја седам посматраних конкретних јавних политика чију позадину чине религијски идентитети, укаже на место религије унутар изборног процеса спроведеног широм најмногољудније државе света. У том смислу, биће анализирано како су ове политике утицале на процес спровођења избора и редефинисање политичког пејзажа у Индији.

Једна од константи у овом пољу истраживања јесте и потпуно неоправдана изостављеност Индије из псефолошких, политиколошких и политиколошко-религијских истраживања упркос неформалном проглашењу 2024. године за „супер-изборну”. Посебно је индикативно изостављање истраживања хиндутве кроз призму теорија десничарског екстремизма (Leidig 2020, 216). Имајући у виду да готово све политичке партије у Индији негују политике идентитета кроз изборне маневре јасно је да постоји потреба за

истраживањем овог типа (Dasgupta 2019, 15). Истраживање значаја политика идентитета у контексту парламентарних избора посебно је значајно у светлу растућег утицаја хиндуистичког национализма који, као нигде друго на свету, бива искоришћен како би се променио правни оквир спровођења избора, умањио значај секуларног поретка, угрозио интегритет Устава али и променио контекст вођења изборног процеса. С тим на уму, хипотеза коју ће овај рад покушати да потврди тиче се општих друштвених и политичких последица религијских политика идентитета и гласи: *употреба религијских политика идентитета на парламентарним изборима у Индији 2024. године исходвала је растом степена политичке поларизације и мобилизације верских група као кључних изборних блокова*. Поред тога, биће указано на последице пропагирања измена Националног регистра грађана (*National Registry of Citizens*, НРГ), ширења опсега деловања верских закона, обрачуна хиндуиста и муслимана у оквиру ширења COVID-19 пандемије као и других конкретних религијских политика идентитета. Бројни ефекти су уочљиви како на националном тако и на нивоу федералних јединица а посебно на нивоу појединачних религијских група и у регионима у којима су оне доминантне. Један од циљева овог рада јесте и указивање на све веће политичко поларизовање две религијске групе – хиндуиста и муслимана – као директне последице пропагираних или озваничених политика, у највећој мери из угла владајуће коалиције. Једна од последица ових политика јесте и већа мобилизација верских група и њиховог постајања кључним факторима у обликовању изборног резултата.

У теоријско-методолошком погледу, ову студију ће обликовати доступна литература из области политикологије религије, компаративне политике, теорије секуларизма и политичке поларизације као и грађа о политикама идентитета. Са друге стране, аутор ће се служити анализом садржаја докумената, изборних резултата, политичког и друштвеног дискурса као и компаративном методом.

Студија ће бити структурисана тако што ће у *другом* поглављу бити анализирана историја религијских политика идентитета у Индији са излагањем основног теоријског оквира који ће бити коришћен, затим ће у *трећем* поглављу фокус бити померен ка анализи улоге и значаја религије у предизборној кампањи 2024. године, док ће у *четвртој* и *петом* поглављу бити више речи о

развоју друштвене поларизације, као директне последице религијских политика идентитета, и тренутном стању индијског секуларизма. У *нетом* и закључном поглављу ће бити више речи о будућности Индије у контексту сазнања до којих се дошло овом студијом.

ИСТОРИЈАТ РЕЛИГИЈСКИХ ПОЛИТИКА ИДЕНТИТЕТА У ИНДИЈИ

Однос између религије и политике у Индији један је од најплодотворнијих у читавом региону. Четири велике источњачке религије, три аврамске религије и политичке партије свих провенијенција унутар једног друштвено-политичког система формирају колорит незабележених размера. Међутим, друштвена динамика је и те како променљива, а њеним правцем кретања управљају силе чије порекло лежи управо у поменутих религијама и/или идеологијама.

Пре него што ће се прећи на анализу историјата религијских политика идентитета у Индији, важно је дефинисати неколико основних теоријских појмова који ће бити издашно коришћени. Пре свега, то су *политике идентитета*, *политичка поларизација* и хиндуистички национализам односно *хиндутва*.

Политике идентитета (*identity politics*) означавају појам који се раширио дискурсом друштвених наука половином 1960-их година¹. Оне представљају политичку тактику која се тренутно примењује и брани у свим контекстима широм света (Kurzweil, Perez, and Spiegel 2023, 17). Шилпа (*Shilpa*) под политикама идентитета подразумева „тенденцију оних људи који деле одређени расни, религијски, етнички, друштвени или културни идентитет да формирају ексклузивна политичка удружења уместо да се баве традиционалном широко-заснованом партијском политиком, или промовишу своје посебне интересе без обзира на интересе веће политичке групе” (Shilpa 2021, 36). На другом месту, оне су дефинисане као „употреба и изражавање културних особина или идентитета у политичким пројектима односно претензија на моћ заснована на артикулацији и мобилизацији одређеног групног идентитета” (Orjuela 2014, 754). Суштински, овим

¹ Ауторка Мери Бернштајн (*Mary Bernstein*) у својој утицајној студији о политикама идентитета истиче да је овај појам први пут употребљен да опише неки од облика политичког активизма тек 1979. године од стране Ренее Анспахове (*Renee R. Anspach*) (Bernstein 2005, 47).

појмом се може означити *друштвени и/или политички активизам једне друштвене групе уперен према носиоцима власти или другој друштвеној групи са циљем да се дистинктни идентитет те групе заштити од деловања друге друштвене групе*. Следствено, *религијске политике идентитета* примењују логику политика идентитета кроз призму религијског идентитета. Главнину истраживања унутар друштвених наука чине она која су окренута ка маргинализованим мањинским идентитетским групама. Међутим, у последњих петнаест година у успону су студије које се у великој мери баве идентитетским политикама већинске групе (носилоца власти) уперене према мањинској групи. На другом месту (Ђогатовић 2025, 112–133) аутор се бавио и језичким и етничким политикама идентитета, док су, у контексту религија и народа јужне Азије, популарне и анализе које се баве идентитетским политикама усмереним према различитим кастама или регионалним/локалним идентитетским заједницама. Доминантна реторика политика идентитета јесте дивизивна, односно њима се, суштински, наглашавају разлике између идентитетских група (Gergen 1995, 5). Оне су углавном уперене против државе која занемарује сопствене грађане (Wrenn 2014, 511). Политике идентитета су увек подстакнуте осећајем неправде, препознавањем разних облика неједнакости, угњетавања или експлоатације који се тумаче као да потичу из идентитарних узрока (7). Најзад, оне могу бити политике доминације или политике отпора, у зависности из ког угла бивају имплементирани (755).

Друштва у којима постоји велика дистанца између ставова две доминантне идентитетске групе представљају посебно занимљиво поље истраживања. Према овом критеријуму, међу друштвима јужне Азије нема изузетака. Индија, међутим, представља својеврстан *melting pot* када је у питању функционисање различитих етничких, лингвистичких, религијских и других заједница. Након краја владавине ИНК-а, проузрокованог неуспешном економском и социјалном политиком и уздизањем конкурентске идеологије, дошло је до ојачавања супарничких полова – хиндуистичке (хиндувистичке) и муслиманске заједнице. Индијским друштвом сада доминира оно што Мекојева, Рахманова и Зомер називају „погубном (*pernicious*) поларизацијом” (McCoу, Rahman, and Somer 2018). Како је дефинисано на другом месту (Ђогатовић 2025, 21) политичка поларизација представља *специфичну друштвено-политичку ситуацију у којој две супротстављене друштвене групе користе све доступне ресурсе*

како би мобилисале одређене димензије сопствених идентитета – међу којима су доминантне религијска, етничка и језичка – како би колективним напорима у потпуности редизајнирале политички простор на начин који би, у што већем обиму, одговарао њиховим крајњим друштвеним и политичким циљевима, који најчешће укључују трајно уклањање супротстављене друштвене групе из истога. Управо у овом положају се индијско друштво тренутно налази – хиндуистичка националистичка идеологија је у константном успону док се на супротном полу налази око 14% њеног друштва, колико чини тренутни удео муслиманског становништва. Мекојева и Зомер објашњавају да погубна поларизација настаје онда када политички субјекти остварују своје политичке циљеве користећи поларизујуће стратегије, попут мобилисања гласача дискурсом подела, демонизовања и искоришћавања постојећих жалби, а супротстављене политичке елите узвраћају сличном поларизујућом тактиком или не успевају да развију ефикасне не-поларизујуће одговоре (McCooy and Somer 2019). Још један од њихових теоријских доприноса разумевању појма политичке поларизације јесте и термин „формативне пукотине” (*formative rifts*), односно најдубљи друштвени расцепи који су настали у време формирања нације-државе и који најчешће нису разрешиви без употребе радикалних средстава попут рата до истребљења, потпуне сегрегације или масовних миграција (234). Индијско друштво убрзано иде ка овој ситуацији с обзиром да управо религија (нпр. различито тумачење поделе на Пакистан и Индију, улоге Махатме Гандија (*Mahatma Gandhi*), секуларног поретка и значаја периода исламске доминације регионом) чини срж ове формативне пукотине.

Погонско гориво гласноговорника хиндуистичког национализма представља идеологија хиндутве. Идеја коначног уједињења хиндуса након вишевековног колонијалног положаја под доминацијом исламских освајача, Британске источноиндијске компаније а на крају и саме Британије, почела је да се кристалише већ средином XIX века кроз деловања покрета попут *Arya Samaj* (Аријевско друштво) (Swamy 2003, 4). Међутим, све до 1923. године и почетка штампања књиге *Основе хиндутве* Винајака Дамодара Саваркара (*Vinayak Damodar Savarkar, Essentials of Hindutva*) одговора на питање „ко је прави хиндус” у суштинском смислу није било (3). Иако је након 100 година од објаве ове књиге и даље много активних полемика, она је ипак покренула талас политичког хиндуизма који је

у више наврата долазио на чело друштвеног и политичког дискурса и наратива. Идеологија хиндутве (хиндутство; *hinduness*) тренутно је доминантан друштвени образац, свепрожимајућа идеологија и мејнстрим (*mainstream*) друштвеног и политичког живота Индије. Овом идеологијом, којом се тврди да су прави хиндуси они за које је долина реке Инд и очевина и света територија, служи се владајућа коалиција, а превасходно БЦП. Иако није сасвим тешко објаснити које идеје леже у сржи ове идеологије, много је већи изазов пронаћи границе њеног деловања. У претходних двадесет година, она је успела да проникне у све поре и сфере друштва, од образовања и правног система, преко политичког и социјалног обрасца, до интернета и друштвених мрежа. На хиндутву се позивају они који подржавају премијера Модии (*Modi*), они који охрабрују све већи уплив хиндуистичких идеја у јавну сферу и они који сматрају да се друштвени значај хиндуизма у земљи у којој живи око 1.100.000.000 поштовалаца ове религије, мора редефинисати. Идеја обнове и учвршћивања друштвеног значаја хиндуистичких постулата у сржи је идеологије хиндутве. Међутим, она неретко излази из свог давно-прокламованог оквира, о чему ће бити више речи у наставку. Између осталог, она своје моћи показује путем кампања заштите краве као свете животиње, нападима њених присталица на молитвена места других религија, делегитимисањем међуверских бракова, привилеговањем хиндуистичких симбола и идентитета, изједначавањем хиндуистичког и националног сентимента те, у крајњој инстанци, вођењем кампање којом се тежи проверити муслимане и хришћане „назад” у хиндуизам (Leidig 2020, 234; Waikar 2017, 162). Насиље је константа хиндутве и језик којим она говори (Ђогатовић и Krstić 2023, 73).

Са друге стране, важно је истаћи и неколико података о општем односу између религије и политике, нарочито у контексту религијских политика идентитета, у Индији XIX, XX и XXI века. С обзиром да религијска припадност представља један од суштинских фактора у изградњи националног идентитета, XIX век је сведочио зачетку идеја о поновном преузимању друштвеног наратива од стране хиндуизмом инспирисаних идеја, XX век је послужио кристалисању ових идеја, док се у XXI веку може читати убрзан раст значаја сада већ система идеја и стратегија које заступају хиндутва организације, покрети и политичке партије. До данашњег дана хиндуистички национализам је у потпуности истиснуо секуларни

национализам династија Ганди и Нехру (*Nehru*), док се неретко износе погрдне тврдње на рачун деловања самога Махатме Гандија или чак велича његово убиство од стране поштоваоца хиндутве Натурама Годсеа (*Nathuram Godse*) (Bose 2009, 3–4; Sharma 2020, 44–46). Међутим, секуларни друштвени оквир је успео да преживи до данашњег времена уз повремене модификације. Питање религије и религијске пропаганде у контексту националних избора је регулисано Законом о политичком представљању (*The Representation of the People Act*, 1951), чијим се 123. одељком суштински дефинишу недозвољене праксе позивања на религијски и други идентитет у склопу предизборне кампање (Sen 2010, 151–152). Ипак, евидентно је да се данас и секуларни поредак и заштита од поларизујућих предизборних кампања налазе под великим ударом са разних страна (Sen 2005). Изборна комисија је, као државна институција, паралелно са Законом о политичком представљању, у потпуности изгубила на значају. У последњим деценијама се бележи и убрзани уплив религијских идеја у политичке говоре, стратегије, памфлете, праксу и манифесте. Неке од њих представљају и преименовања градова који носе исламска имена, мењање садржаја уџбеника из историје и др. (Ramachandran 2020, 15). Са друге стране, Законом о слободи вероисповести, Законом о забрани конвертитства и другим правним оруђима, владавина БЦП-а остаје у сенци борбе против религијских мањина а нарочито аврамских религија, управо онако како је Саваркар пропацирао пре нешто више од једног века.

Поред конкретног изазова секуларном политичком поретку у виду религијских политика идентитета пропагираних од стране коалиције предвођене БЦП-ом, Индија се сусрела са низом других изазова повезаних са питањем религије у свом динамичном животу XX и XXI века. На овом месту ваља издвојити неколико најупечатљивијих примера: 1) политичко организовање и деловање муслиманске заједнице (нпр. *All-India United Democratic Front*, *All India Majlis-e-Ittehad-ul-Muslimeen* или *Indian Unionist Muslim League*); 2) политичко организовање и деловање будистичке заједнице (бројне сестринске организације и огранци *Bodu Bala Sena* групе); 3) захтев заједнице Сика за оснивањем државе Калистан, и 4) деловање политичких партија које заступају интересе религијских мањина (нпр. *Shiromani Akali Dal*) и др. У наставку ће бити више речи о месту религије у претходном изборном циклусу, са посебним фокусом на 7 најважнијих примера религијских политика идентитета спроведених од стране власти.

МЕСТО РЕЛИГИЈЕ У ПРЕДИЗБОРНОЈ КАМПАЊИ 2024. ГОДИНЕ

Анализом изборног циклуса 2024. године може се очитати наставак растућег утицаја хинду(тв)истичких идеја на формирање предизборних коалиција, партијских манифеста, политичких перформанса и доласка до промене контекста у ком су избори одржани (Jaffrelot and Verniers 2020a, 1). Модријев успон је померио не само спектар политика БЦП-а већ и цео индијски политички спектар од секуларизма ка снажнијем и присутнијем хиндуизму (Aiyar 2020, 15). У систему у коме је 236.000.000 људи гласало за партију заговорницу хиндутве, уз још 47.000.000 гласова који су дати другим чланицама победничке коалиције, не може се говорити о снажнијој политичкој сили. Прва наредна партија по броју освојених гласова (ИНК) успела је да их прикупи чак 100.000.000 мање. Трећа партија на ранг-листи није успела да прескочи праг од 30.000.000 гласова. У оваквом систему односа глас хиндутве чује се изузетно гласно, глас опозиције (ИНК) шапатам, а глас осталих партија је испод свих фреквенција. Овом студијом покушава се указати на значај религије у промени предизборног контекста са економских на идентитетска питања. Како би студија била систематичније изложена, у наставку се налазе три сфере хиндутва-деловања која су обликовала изборне услове, динамику, стратегије и резултате (Khan and Lutful 2021, 3).

Правно-политичка сфера деловања. С обзиром на сада већ дугорочну владавину идеологије хиндутве, владајућа коалиција је наставила са изменама и допунама правног система кроз четири најважнија документа/догађаја: 1) усвајање измена и допуна Закона о држављанству (*Citizenship Amendment Act*) у децембру 2019. године²; 2) пропагирање ширења области примене НРГ са територије Асама на читаву Индију³; 3) одлука о укидању специјалне аутономије области

---

² Овај закон омогућава убрзану процедуру доласка до индијског пасоша хиндусима, Сикима, хришћанима, будистима, ђаинима и Парсима који су дошли у Индију из Пакистана, Бангладеша или Авганистана пре 2014. године, али из тог списка „привилегованих“ искључује муслимане.

³ НРГ је спроведен у Асаму како би били идентификовани илегални мигранти, углавном из Бангладеша, кроз проверу порекла и пребивалишта грађана. Иако је званичан циљ био да се идентификују илегални мигранти, многи сматрају да овај регистар посебно таргетира муслиманске заједнице, јер велики број њих који живе у Асаму деценија уназад, има потешкоћа у доказивању свог пребивалишта.

Џаму и Кашмир у августу 2019. године⁴ и 4) пропагирање ширења области примене Закона о слободи вероисповести (*anti-conversion laws*) са територија федералних јединица на читаву Индију⁵.

Безбедносно-политичка сфера. Војна операција која је уследила након напада на индијску војску у граду Пулвами, односно бомбардовање пакистанског града Балакота је, између осталог, уздигла премијера Модиа на друштвени пиједестал као заштитника хиндуизма, хиндуса и читаве Индије⁶. Имајући у виду да се овај напад десио тек неколико седмица пре него што ће БЦП кренути у званичну изборну кампању, јасно је о каквом се утицају на ток избора и гласања ради. Борба против исламистичког тероризма је оставила снажан утицај на верске политике и идентитет већинског хиндуистичког гласачког тела.

Сфера међуверских односа. Трећа област представља директно сукобљавање хиндућом вођене власти са муслиманском мањином односно око 211.000.000 становника Индије. Критиковањем муслиманских организација и њихових верских лидера у периоду пандемије COVID-19⁷ као и заснивањем читавог таласа деловања названог „љубавни цихад” (*love jihad*)⁸, власт је оптужила исламску заједницу за неколико врло озбиљних прекршаја: 1) кршење Закона о слободи вероисповести; 2) против-законито ширење пандемије и

---

⁴ У августу 2019. године, влада Индије је укинула посебан статус области Џаму и Кашмир (Члан 370) и поделила овај регион на две савезне територије, Џаму и Кашмир и Ладак. Ово је део политике БЦП-а која је имала за циљ да интегрише регион у ширу индијску националну заједницу, док су многи муслимани у овом региону доживели ову промену као покушај мењања демографске слике и поткопавања њихових права.

⁵ Овде се мисли пре свега на неколицину закона којима се ограничава прелазак из једне религије у другу без претходног одобрења државе. Овај сет закона је предмет контроверзи и критика од страна заштитника људских права и представља значајан аспект религијских политика идентитета у Индији.

⁶ Овде се мисли на војну операцију која је уследила након напада на индијску војску у граду Пулвами, а за који је одговорност преузела терористичка исламистичка организација Џаиш-е-Мухамед (*Jaish-e-Mohammed*, Армија Мухамедова). Политичке странке на власти и даље користе овај догађај као аргумент за потврду сопствене борбе против исламистичког тероризма.

⁷ У оквиру политичких стратегија БЦП-а често су критиковани муслимански верски лидери и организације, што је постало индикативно током пандемије COVID-19, када су неки верски скупови и манифестације, попут оних одржаних у џамији Марказ Низамудин у Делхију, били повезани са ширењем вируса. То је довело до раста негативне перцепције о муслиманским заједницама и повећања исламофобије у друштву.

⁸ Термин који описује наводну кампању мушкараца муслимана који се удварају и хиндуисткињама с намером да их приволе на ислам.

3) насилно преверавање хиндуистичких жена и др. Током пандемије која је однела више од пола милиона живота у Индији, врло су честе биле изјаве како муслимани спроводе „корона-цихад“ односно намерно шире вирус међу Индијцима (Ramachandran 2020, 15). Односи између представника и следбеника две најмногљудније религије у Индији ушли су у нову фазу ескалације чему је помогло и отварање хиндуистичког храма у Ајодји почетком 2024. године, тек неколико дана пре него што ће званично отпочети предизборна кампања. Сматра је да је једна од оригиналних вододелница било управо рушење џамије на том месту пре 1992. године (17). Епилог целог сплета догађаја, који имају знатно старије корене од 1992. године и рушења џамије, јесте и поменуто отварање храма посвећеног божанству Рам од стране премијера Модија 22. јануара 2024. године. Ауторка Асја Хафнер (Hafner 2024) истиче да је овај храм имао важну улогу у целом изборном процесу јер: 1) приближава коначном уједињењу хиндуса упркос кастинским поделама; 2) међу-религијске напетости увек извлаче више гласача на изборе и 3) одвлачи пажњу од других важних тема.

Претходних седам примера указује на промењен контекст вођења избора као и на обновљену улогу религије у овом процесу. Иако су економске теме најављене као оне које ће обележити предизборни период – идентитетска питања су она око којих се Индијци данас највише споре и питања око којих је БЦП успела да изгради своју политичку стратегију. У овом тону, у контексту избора одржаних 2019. године, Мајорано (*Maiorano*) је сопствену студију завршио речима – чини се разумним веровати да су некономски фактори у великој мери обликовали изборно понашање (Maiorano 2019, 13). Иако су економски параметри назадовали у претходним годинама, питања која су уско везана за идентитет а не економију су она која су од суштинске важности за бираче (Jaffrelot and Verniers 2020a). Као и на претходним изборима, Моди је представљен као заштитник вере и нације, посебно у пост-пандемијском контексту (Jaffrelot and Verniers 2020b, 1). Модификована Индија је изнедрила вештог државника скромног порекла и заштитника хиндуистичког идентитета Индије, који је обећао да ће идеолошки и дословно очистити Индију (Kaul 2017, 11). Моди (БЦП) није победио на изборима искључиво због пропагирања и спровођења религијских политика идентитета, али оне чине срж и суштину савремене политике ове партије а са њом и читаве владајуће коалиције.

РАЗВОЈ ДРУШТВЕНЕ ПОЛАРИЗАЦИЈЕ КАО ПОСЛЕДИЦА РЕЛИГИЈСКИХ ПОЛИТИКА ИДЕНТИТЕТА

Најважнији резултат читавог (пред)изборног процеса јесте додатно удаљавање две најбројније религијске групе. Једну од последица овакве предизборне реторике чини и прегруписавање гласача који су припадници других религијских мањина, попут хришћана, Сика и будиста. Због страха од потенцијалног суштинског редизајнирања индијског правног и политичког система у корист хиндуистичког национализма, хришћани су обновили такозвану коалициону политику те своје гласове преусмерили ка ривалском ИНК-у (Kaur 2024). Резултати су показали да су се муслимани и хришћани већински консолидовали подржавајући ИНК и његове савезнике док су муслимани у Утар Прадешу подржали коалицију ИНК-а и Самаџвади партије (*Samajwadi Party*) (Bhattacharya 2024). Хришћани су подржали ИНК у јужној држави Керали и малим државама североистока – Манипуру, Мегалаји и Нагаланду. У Ладаку, северној територији која већ неколико деценија чини зону сукоба са Пакистаном и Кином, а у којој живи значајна мањинска заједница будиста и муслимана, такође се гласало за ИНК. Оно што је помогло расту степена политичке поларизације јесте и константно представљање муслиманске заједнице као анти-националне и издајничке (последица формативне пукотине по религијској основи), те њен вишедценијски прогон (Deshmukh 2021, 4). Заоштрена реторика са обе стране, велики број (не)популарних политика и речи из уста премијера и његових следбеника, међусобно оптуживање за кршење људских права и мултикултуралног и секуларног принципа власти допринели су продубљивању раскола између религијских група. А поларизација, како је то увидео један од аутора а индијски случај потврдио, подразумева увећање анимозитета између сукобљених страна (Arbatli and Rosenberg 2020, 1). Други аутори истичу како су хиндутва организације успешно поларизовале индијско друштво својим анти-муслиманским насилним кампањама (Ramachandran 2020, 18). Индија још увек није завршила са процесом реконфигурације федералног система с обзиром на присуство бројних заједница које у одређеном региону чине већину а на нивоу федерације мањину, а које још увек немају сопствена изборна тела. Научни је консензус да постоје макар три потенцијална де-поларизујућа

механизма: 1) демократизација и унутрашње реформе покренуте од стране доминантне политичке партије; 2) демократизација и унутрашње реформе покренуте од стране опозиције, и 3) развијање плуралистичког политичког представљања како би представници различитих сукобљених идентитетских група могли да учествују у раду партијског и политичког система (McCoy and Somer 2019, 269). Међутим, јавне службе су, под влашћу БЦП-а, отишле толико далеко у популаризовању поларизације широм друштва, да је скован нови термин – булдожер–правда (*bulldozer justice*), којим се означава рушење кућа оних становника Индије који одбију да, под уценом представника власти, искажу своју наклоност према владајућој партији (Selvaraj 2024).

Политички субјекти су, као и у случају претходних избора, поларизовали гласаче, а посебно оне у конфликтним зонама, према религијским линијама те максимално експлоатисали религијски фактор (Jaffrelot and Verniers 2020b, 6–7). Политичку поларизацију наглашава и чињеница да би пропорционално броју становника, број муслимана у Парламенту требало да буде 77 а да је актуелан број, у 18. сазиву, тек 25 (Saaliq and Pathi 2024). Без адекватне политичке репрезентације 14% индијског становништва исламске вероисповести није могуће говорити о позитивним тенденцијама и смањењу политичке поларизације формиране око поделе хиндуисти –муслимани (Rahman 2017, 42). Последица ових политика јесте и тенденција других партија да све ређе номинују сопствене кандидате који су муслиманске вероисповести како не би изазвали негативан ефекат код хиндуистичког сегмента бирачког тела. Оно што забрињава јесте и сазнање да велики број доминантних партија (БЦП, Комунистичка партија (*Communist Party of India*), АИАДМК (*All India Anna Dravida Munnetra Kazhagam*, БСП (*Bahujan Samaj Party*) и Шив Сена (*Shiv Sena*)) у индијском партијском систему дугује свој успех управо политикама идентитета (Shilpa 2021, 38). Једна недавно спроведена студија је указала на дозу тактизирања код значајног броја муслиманских гласача, што се може подвести под једну од индиректних последица политичке поларизације изазване религијским политикама идентитета. Наиме, аутори су утврдили да ће муслимански бирачи гласати за муслиманске кандидате тек онда када буду сматрали да они имају реалне шансе да победе на изборима (Heath, Verniers, and Kumar 2015, 10). Тиме се већ низак број кандидата додатно смањује.

Политичка поларизација прети да добије нову димензију с обзиром да и друге религијске мањине, попут будиста и Сика, бирају коме ће дати глас на основу блоковског гласања (*vote bloc* или *votebank*) које је популарно у јужној Азији. Тако будисти, којих је 89% у такозваним резервисаним кастама, у значајном броју гласају за БСП која је фокусирана на борбу за побољшање положаја најнижих слојева друштва, док Сики, од којих 77% живи у Пенџабу, гласају за партију *Shiromani Akali Dal* (Врховна вечна партија) која је своју политичку борбу засновала на заштити права пенџапске популације (Evans 2021).

ДА ЛИ ЈЕ ИНДИЈСКИ СЕКУЛАРИЗАМ У КРИЗИ?

На питање из наслова овог поглавља могу се дати два одговора – краћи и дужи. Кратки одговор би гласио – јесте, индијски секуларизам се налази у кризи. Ипак, дужи одговор је нешто на шта би требало обратити више пажње. Давање тог типа одговора од аутора и читалаца захтева да заједно одговоре и на неколико других, кључних питања попут „како религијске политике идентитета и поремећени односи између државе и религије угрожавају секуларност Индије као демократске државе”, затим „које су потенцијалне последице по будућност индијског политичког система” или пак „који су могући правци за будуће политичке реформе у светлу изазова који стоје пред индијском демократијом”. Да би се дао дужи и свеобухватнији одговор неопходно је ослонити се на историјски контекст у коме је настао и у коме се развио индијски секуларизам али и у коме је он добио супарника у виду политичке идеологије прожете религијом.

Иако је Индија у списак својих државотворних и уставних принципа унела реч „секуларна” – религија има утицаја на државну власт а она, за узврат, фаворизује хиндуистичку религију. Практиковање секуларизма у Индији је од религијског идентитета начинило доминантну политичку категорију (Bose 2009, 7). Развој онога што је Бхаргава (*Bhargava*) назвао „контекстуалним секуларизмом” такође је индикативан за индијски контекст. Под овим термином он означава секуларизам који је осетљив на друштвене разлике и специфичности, посебно у контексту државе у којој живи готово 1.5 милијарди људи. У овом контексту није пожељно омогућити функционисање зида раздвајања (*wall of separation*), већ принципијелне дистанце (*principled distance*) како би се уважила

друштвена улога и значај појединачних религија али и задржао начелни секуларни поредак (Bhargava 2006, 99–104). Међутим, током последња три изборна циклуса, индијска политичка сцена је рапидно подлегла утицају религијских политика идентитета, које угрожавају основне државотворне принципе а пре свега секуларизам⁹. Активно користећи религијски идентитет као политичко оруђе, БЦП доводи до деградације секуларног квалитета правно-политичког поретка. Растућа тензија и политичка поларизација у индијском друштву која је подстакнута овим политикама довела је до развоја и унутар-групних и међу-групних конфликта. Велике економске разлике између севера и југа земље, деградирана позиција на међународној сцени и нови отворени сукоби са Пакистаном и Кином су створили услове у којима се изборна победа може достићи једино померањем идентитетских питања у центар политичке стратегије. У таквом контексту, питање будућности секуларног поретка излази из домена теорије и све више се односи на конкретне изазове са којима се суочавају држава и друштво. Последице ових политика искључиво иду у корист једне струје односно једне коалиције идеолошки блиских политичких партија. Све поменуто је навело Рахмана (Rahman 2017, 35) да закључи како се чини невероватним, ако не и немогућим, да секуларизам замени религију на месту примарне животне парадигме у Индији.

У широј перспективи, угрожавање секуларног поретка може довести и до урушавања опште-друштвене кохезије а на крају и дестабилизације читавог политичког система. Питање није само како приступити увећаној улози религије у политици, већ и како осигурати да будуће генерације одрже дух индијског секуларизма онда када су политичке напетости и сучељавања све очигледнији. Од великог значаја је одговор на кључно питање – да ли је могуће у овим условима одржати суштински секуларни карактер државе или ће се Индија све више окретати ка религијским политикама идентитета које подривају принципе правде, равноправности и једнаког третмана различитих религијских заједница?

---

⁹ До сада најопширнију студију о критикама индијског секуларизма написао је Амртија Сен (Amartya Sen 2005). Међутим, с обзиром на њену релативну застарелост, посебно је важно анализирати и друге, новије студије о овој теми (Battaglia 2017; Rahman 2017 и др.).

УМЕСТО ЗАКЉУЧКА: ДА ЛИ ИНДИЈА МОЖЕ ОПСТАТИ КАО ДЕМОКРАТСКА И СЕКУЛАРНА ДРЖАВА?

У закључном поглављу, аутор ће покушати да анализира четири могућа сценарија за друштвено-политички развој ситуације у контексту Индије у периоду након избора 2024. године. С обзиром да су два најважнија ефекта религијских политика идентитета (развој политичке поларизације и разарање секуларног политичког поретка) анализирана у претходна два поглавља, на овом месту ће студија бити приведена крају тиме што ће се размотрити четири различита пута којима се индијско друштво може кретати у наредном периоду.

Први сценарио – повратак ИНК-а на власт и спречавање даљег јачања БЦП-а. Ако би ИНК успео да се врати на власт, било на редовним изборима 2029. године или на ванредним изборима пре тога, постојала би могућност да се спречи даље јачање БЦП-а и његових религијских политика идентитета. Овакав сценарио подразумева стварање нове политичке динамике, у којој би се вратили политичка стабилност и акценат на инклузивност и социјалну правду. ИНК, као историјски носилац индијског секуларизма, могла би поново успоставити равнотежу између различитих религијских и етничких група¹⁰. Међутим, ова ситуација би се могла показати као привремена, јер је политичка сцена Индије динамична, а изазови са којима се суочава ИНК су више него значајни. У сваком случају, такав повратак на власт могао би значити обнову вере у демократске институције и процес реформи које би обновили поверење у индијски секуларизам.

Други сценарио – БЦП остаје на власти али пацификује своје политике. У овом сценарију БЦП остаје на власти, али би било неопходно да се окрене умеренијој и конструктивнијој политици како би задржао политичку подршку шире популације. Таква политика би могла да значи ублажавање религијских политика идентитета и враћање на принципе инклузивности, са већим нагласком на економски развој и социјалну равнотежу. Ово би могло

¹⁰ Ипак, и са надама у опоравак друштвеног организма под новим (потенцијалним) вођством ИНК-а треба имати одређене резерве. Из угла историјске науке, нису толико удаљени догађаји када су, за време дуге владавине ИНК-а, такође били активни различити религијско-националистички и сецесионистички захтеви (посебно у областима у којима су муслимани и Сики (Пенџаб) или народи Нага и Мизо (северноисточне федералне јединице) активно радили на успостављању сопствене, „чисте” територије/државе).

смирити тензије у друштву и омогућити друштвену стабилност, а истовремено би се смањила опасност од додатних етничких и религијских конфликта. Пацификација политика би такође могла утицати на међународну репутацију Индије, јер би се онда она представила као земља која поштује принципе секуларизма и демократије. Међутим, овај сценарио захтева значајну политичку реформу унутар БЦП-а, што би могло бити тешко остварљиво у светлу идеолошког идентитета странке, а засигурно би резултирало напуштањем странке од стране једног дела чланства и/или гласача.

Трећи сценарио – БЦП остаје на власти, политике идентитета се настављају, религијске мањине трпе. У овом сценарију, БЦП остаје на власти и наставља са својим религијским политикама идентитета, што значи да ће хиндуистички национализам и даље имати велики утицај на политички и друштвени живот Индије. Муслиманска заједница, као и друге религијске мањине, могли би наставити да трпе дискриминацију и искључивање из политичког и друштвеног живота, што би довело до стварања нових, критичних друштвених подела. Ипак је, не би требало заборавити, посвећеност толеранцији у Индији употпуњена снажним залагањем за одржавањем физичке одвојености религијских заједница (Evans and Sahgal 2002, 2). Повећање религијске нетрпељивости могло би довести до ескалације насилних инцидената, као и додатног подривања друштвене стабилности. Овакав тренд би, на дужи рок, могао довести до растуће поларизације, где ће различите етничке и верске групе живети у својим изолованим друштвеним нишама (гетима). Оваква ситуација би озбиљно угрозила секуларне вредности Индије и могла би довести до губитка поверења у демократију, јер би многи осећали да њихова права нису заштићена.

Четврти сценарио – најмасовнији грађански/религијски рат у новијој историји. У овом сценарију, Индија би могла да се нађе на ивици великог грађанског или религијског рата, као резултат дугогодишњег појачаног политичког и друштвеног сукоба између хиндуиста и муслимана. Шилпа је, у том тону, истакао да су политике идентитета по природи дивизивне тенденције те да могу довести до сепаратистичких тежњи (примери Нага народа, покрета за независни Калистан и захтева Корг народа за сопственом државом су довољно индикативни), а у крајњој инстанци би могле у потпуности да поделе нацију уништавајући њено јединство и интегритет (Shilpa 2021, 39). Секуларност политичког поретка, као и њена политичка

стабилност, били би угрожени уколико би ови сукоби ескалирали у отворене сукобе. У том случају, милиони људи би могли бити у директној опасности, а земља би се суочила са дубоком економском и друштвеном кризом. Религијски сукоби би у великој мери нарушили национални идентитет и угрозили основне демократске вредности, попут равноправности и толеранције. Овакав рат не само да би дестабилизовао Индију, већ би имао и велики утицај на читав регион и саме међународне односе, јер би могао изазвати интервенцију других земаља и међународних удружења, од Уједињених нација до исламистичких организација.

Сваки од ових сценарија представља различиту верзију будућности за Индију, али сви носе са собом велике изазове и потенцијалне опасности по демократију и секуларизам. Разматрање ових могућности помаже да се поставе важна питања о правцима у којима земља може ићи, али такође указује на то да ће политички процеси и одлуке у наредним годинама бити кључни за опстанак индијског секуларизма. У сваком случају, јасно је да Индија неће одустати од религије у блиској будућности (Battaglia 2017, 17). Сен (*Sen*) је мишљења да би политичко напуштање секуларизма учинило Индију далеко нестабилнијом него што је она тренутно (Sen 2005, 316). Имајући у виду да је та студија објављена пре две деценије, Индија је у међувремену дефинитивно постала много нестабилнија. Индија је из *de facto* хинду државе, путем илиберализма стигла до статуса *de iure* етничке демократије која у потпуности негира вредности секуларизма, а једног од главних криваца треба тражити у религијским политикама идентитета (Sircar 2022, 90; Aiyar 2020, 1; Jaffrelot and Verniers 2020a, 3).

Евидентно је да постоји потреба за додатним дубинским истраживањима у овој области, посебно о томе на које начине би политичке странке могле користити идентитетске политике у будућим изборним циклусима а да секуларни поредак не претрпи огромну штету. Такође би било значајно истражити стање политика идентитета из угла политичких партија које заступају интересе Сика или муслимана, попут *Shiromani Akali Dal*, *All-India United Democratic Front*, *All India Majlis-e-Ittehad-ul-Muslimeen* или *Indian Unionist Muslim League* (Sircar 2022, 82–83). На научној заједници је да да свој допринос решавању проблема на терену. Ова студија је само мали допринос у том правцу.

РЕФЕРЕНЦЕ

- Aiyar, Swaminathan S. Anklesaria. 2020. "Despite Modi, India has not yet Become a Hindu Authoritarian State." *Policy Analysis* 903. Washington, DC: Cato Institute. doi: 10.36009/PA.903. <https://www.cato.org/publications/policy-analysis/despite-modi-india-has-not-yet-become-hindu-authoritarian-state>.
- Arbatli, Ekim, and Dina Rosenberg. 2020. "United we stand, divided we rule: how political polarization erodes democracy." *Democratization* 28 (2): 285–307. doi: 10.1080/13510347.2020.1818068.
- Battaglia, Gino. 2017. "Neo-Hindu Fundamentalism Challenging the Secular and Pluralistic Indian State." *Religions* 8 (10): 1–20. doi: 10.3390/rel8100216.
- Bernstein, Mary. 2005. "Identity Politics." *Annual Review of Sociology* 31: 47–74. doi: 10.1146/annurev.soc.29.010202.100054.
- Bhargava, Rajeev. 2006. "The Distinctiveness of Indian Secularism." In: *Indian Political Thought: A Reader*, eds. Aakash Singh and Silika Mohapatra, 99–119. London & New York: Routledge.
- Bhattacharya, Snigdhendu. "How Minorities Voted in the Indian General Elections." *The Diplomat*. June 10, 2024. <https://thediplomat.com/2024/06/how-minorities-voted-in-the-indian-general-election>.
- Bose, Anuja. 2009. "Hindutva and the Politicization of Religious Identity in India." *Journal of Peace, Conflict and Development* 13 (1): 5–35.
- Dasgupta, Koushiki. 2019. *Electoral Politics and Hindu Nationalism in India*. London & New York: Routledge.
- Deshmukh, Jayanth. 2021. "Terrorizing Muslims: Communal Violence and Emergence of Hindutva in India." *Journal of Muslim Minority Affairs* 41 (2): 317–336. doi: 10.1080/13602004.2021.1943884.
- Đogatović, Veljko. 2025. „Posledice delovanja politika identiteta na formiranje i razvoj političke polarizacije u državama južne Azije.” Doktorska disertacija. Beograd: Univerzitet u Beogradu, Fakultet političkih nauka.
- Đogatović, Veljko, i Zoran Ž. Krstić. 2023. „Mesto hindutve u savremenoj indijskoj politici.” *Međunarodna politika* 74 (1188): 55–75. doi: 10.18485/iipe_mp.2023.74.1188.3.

- Election Commission of India. 2024. "General Election to Parliamentary Constituencies: Trends & Results June-2024." June 5, 2024. <https://results.eci.gov.in/PcResultGenJune2024/index.htm>.
- Evans, Jonathan, and Neha Sahgal. 2021. *Key findings about religion in India*. Washington: Pew Research Center.
- Evans, Jonathan. 2021. "In India, Hindu support for Modi's party varies by region and is tied to beliefs about diet and language." *Pew Research*. August 5, 2021. <https://www.pewresearch.org/short-reads/2021/08/05/in-india-hindu-support-for-modis-party-varies-by-region-and-is-tied-to-beliefs-about-diet-and-language>.
- Gergen, J. Kenneth. 1995. "Social Construction and the Transformation of Identity Politics." Draft copy for *End of knowing: A new developmental way of learning*, eds. Fred Newman and Louis Holzman, 1–16. New York: Routledge. https://www.swarthmore.edu/sites/default/files/assets/documents/kenneth-gergen/Social%20Construction_and_the_Transformation.pdf.
- Hafner, Asja. „Kontroverze i posebnosti najvećeg hinduističkog hrama u Indiji." *Slobodna Evropa*. 24. januar 2024. <https://www.slobodnaevropa.org/a/indija-hindusi-muslimani-hram-izbori/32790060.html>.
- Heath, Oliver, Gilles Verniers, and Sanjya Kumar. 2015. "Do Muslim voters prefer Muslim candidates? Co-religiosity and voting behaviour in India." *Electoral Studies* 38 (2015): 10–18. doi: 10.1016/j.electstud.2015.01.005.
- Jaffrelot, Christophe, and Gilles Verniers. 2020a. "A new party system or a new political system?" *Contemporary South Asia* 28 (2): 141–154. doi: 10.1080/09584935.2020.1765990.
- Jaffrelot, Christophe, and Gilles Verniers. 2020b. "The BJP's 2019 Election Campaign: Not Business as Usual." *Contemporary South Asia* 28 (2): 155–177. doi: 10.1080/09584935.2020.1765985.
- Kaul, Nitasha. 2017. "Rise of the political right in India. Hindutva-development mix, Modi myth, and dualities." *Journal of Labor and Society* 20 (4): 523–548. doi: 10.1163/24714607-02004007.
- Kaur, Surinder. 2024. "Indian Christians Relieved as Election Results Limit Hindu Nationalists". *Christianity Today*. June 6, 2024. <https://www.christianitytoday.com/2024/06/india-election-results-2024-christians-modi-bjp-prayer>.

- Khan, M. A. Muqtedar, and Rifat Binte Lutful. 2021. "Emerging Hindu Rashtra, and Its Impact on Indian Muslims." *Religions* 12 (9): 1–12. doi: 10.3390/rel12090693.
- Kurzwelly, Jonatan, Moira Pérez, and Andrew D. Spiegel. 2023. „Identity politics and social justice.“ *Dialectical Anthropology* 47: 5–18. doi: 10.1007/s10624-023-09686-9.
- Leidig, Eviane. 2020. "Hindutva as a Variant of Right-Wing Extremism." *Patterns of Prejudice* 54 (3): 215–237. doi: 10.1080/0031322X.2020.1759861.
- Maiorano, Diego. 2019. "The 2019 Indian Elections and the Ruralization of the BJP." *Studies in Indian Politics* 7 (2): 176–190. doi: 10.1177/2321023019874893.
- McCoy, Jennifer, Tahmina Rahman, and Murat Somer. 2018. "Polarization and the Global Crisis of Democracy: Common Patterns, Dynamics, and Pernicious Consequences for Democratic Polities." *American Behavioral Scientist* 62 (1): 16–42. doi: 10.1177/0002764218759576.
- McCoy Jennifer, and Murat Somer. 2019. "Toward a Theory of Pernicious Polarization and How It Harms Democracies: Comparative Evidence and Possible Remedies." *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* 681 (1): 234–271. doi: 10.1177/0002716218818782.
- Orjuela, Camilla. 2014. "Corruption, and Identity Politics in Divided Societies." *Third World Quarterly* 35 (5): 753–769. doi: 10.1080/01436597.2014.921426.
- Rahman, Khalid. 2017. "Indian Secularism and Religious Minorities: The Case of Muslims." *Policy Perspectives* 14 (2): 35–53. doi: 10.13169/polipers.14.2.0035.
- Ramachandran, Sudha. 2020. "Hindutva Violence in India: Trends and Implications." *Counter Terrorist Trends and Analyses* 12 (4): 15–20.
- Saaliq, Sheikh, and Krutika Pathi. 2024. "India's parliament has fewer Muslims as strength of Modi's party grows." *AP News*. May 15, 2024. <https://apnews.com/article/india-general-elections-muslims-modi-c01281195f71a4c8b4bd53146695a0e5>.
- Selvaraj, M. Sudhir. 2024. "India election how Narendra Modi's BJP uses and abuses religious minorities for political purposes." *The Conversation*. May 8, 2024. <https://theconversation.com/>

- india-election-how-narendra-modis-bjp-uses-and-abuses-religious-minorities-for-political-purposes-228570.
- Sen, Amartya. 2005. "Secularism and Its Discontents." In *Unravelling the Nation: Sectarian Conflict and India's Secular Identity*, eds. Kaushik Basu and Sanjay Subramahmyam, 294–315. London: Penguin Books.
- Sen, Ronojoy. 2010. "In the Name of God: Regulating Religion in Indian Elections." *South Asia: Journal of South Asian Studies* 33 (1): 151–167. doi: 10.1080/00856401003592511.
- Sharma, Arvind. 2020. "On the Difference between Hinduism and Hindutva." *Asian Philosophies and Religions* 25 (1): 43–47.
- Shilpa, N. 2021. "Identity Politics in India – It's Various Dimensions." *International Journal of Research in Engineering, IT and Social Sciences* 11 (2): 36–39.
- Sircar, Neelanjan. 2022. "Religion-as-Ethnicity and the Emerging Hindu Vote in India." *Studies in Indian Politics* 10 (1): 79–92. doi: 10.1177/23210230221082824.
- Swamy, R. Arun. 2003. *Hindu Nationalism – What's Religion Got to Do with It?*. Occasional Paper Series. Honolulu: Asia-Pacific Center for Security Studies.
- Waikar, Prashant. 2018. "Reading Islamophobia in Hindutva: An Analysis of Narendra Modi's Political Discourse." *Islamophobia Studies Journal* 4 (2): 161–180. doi: 10.13169/islstudj.4.2.0161.
- Wrenn, Mary. 2014. "Identity, Identity Politics, and Neoliberalism." *Panoeconomicus* 61 (4): 503–515. doi: 10.2298/PAN1404503W.

Veljko M. Djogatović*

Belgrade

RELIGION, IDENTITY POLITICS AND PARLIAMENTARY ELECTIONS IN INDIA

Resume

This paper analyses the religious identity politics that shaped the 2024 general elections in India. In a country with vast ethnic, religious, and cultural differences, identity politics play a key role in political life, as political parties mobilize voters by appealing to national, religious, ethnic, and regional/local identities. The research focuses on how identity politics was used by dominant political actors, such as the Bharatiya Janata Party (BJP) and the Indian National Congress (INC), as well as smaller parties and social movements. The paper analyses how different groups became central to political strategies during the election campaign and how identity-based mobilization influenced the election results. In conclusion, the paper explores the long-term consequences of these policies on social cohesion and the democratic process in India, as well as on the state of secular legal, political, and social order.

Keywords: identity politics, India, parliamentary elections, religion, politics, Bharatiya Janata Party, secularism, Hindutva, Hinduism

---

* E-mail address: veljko.djogatovic23@yahoo.com or veljko.djogatovic@gmail.com; ORCID: 0000-0001-5068-6045.

** Овај рад је примљен 31. јануара 2025. године, а прихваћен за штампу на састанку Редакције 7. фебруара 2025. године.